Problémy s omezujícími podmínkami

Aleš Horák

E-mail: hales@fi.muni.cz

http://nlp.fi.muni.cz/uui/

Obsah:

- ➜ Průběžná písemná práce
- ➜ Problémy s omezujícími podmínkami
- ➜ CLP – Constraint Logic Programming
- ➜ Příklad – algebrogram
- ➜ Řešení problémů s omezujícími podmínkami
- ➜ Příklad – problém N dam

PRŮBĚŽNÁ PÍSEMNÁ PRÁCE

- ➜ délka pro vypracování: **25 minut**
- ➜ **nejsou** povoleny **žádné** materiály
- ➜ u odpovědí typu A, B, C, D, E:
  - pouze jedna odpověď je **nejsprávnější** ☺
  - za tuto nejsprávnější je **8 bodů**
  - za žádnou odpověd je **0 bodů**
  - za libovolnou jinou, případně za nejasné označení odpovědi je **mínus 3 body**
- ➜ celkové hodnocení **0 až 32 bodů** (celkové záporné hodnocení se bere jako 0)

Problémy s omezujícími podmínkami

➜ **standardní problém** řešený prohledáváním stavového prostoru → **stav** je "*černá skříňka*" – pouze **cílová podmínka** a **přechodová funkce**

➜ **problém s omezujícími podmínkami**, *Constraint Satisfaction Problem*, CSP:

- n-tice **proměnných** $X_1, X_2, \ldots, X_n$ s hodnotami z **domén** $D_1, D_2, \ldots, D_n$, $D_i \neq \emptyset$
- množina **omezení** $C_1, C_2, \ldots, C_m$ nad proměnnými X_i
- **stav** = **přiřazení hodnot** proměnným $\{X_i = v_i, X_j = v_j, \ldots\}$
  konzistentní přiřazení neporušuje žádné z omezení C_i
  úplné přiřazení zmiňuje každou proměnnou X_i
- **řešení** = **úplné konzistentní přiřazení hodnot** proměnným
  někdy je ještě potřeba maximalizovat *cílovou funkci*

➜ výhody:

- jednoduchý **formální jazyk** pro specifikaci problému
- může využívat **obecné heuristiky** (ne jen specifické pro daný problém)

Příklad – obarvení mapy

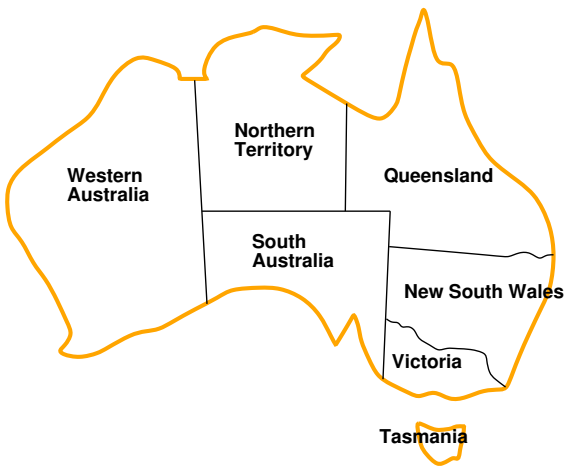

Proměnné WA, NT, Q, NSW, V, SA, T

Domény $D_i = \{\text{červená, zelená, modrá}\}$

Omezení – sousedící oblasti musí mít různou barvu

tj. pro každé dvě sousedící: $WA \neq NT$ nebo
$(WA, NT) \in \{(\text{červená, zelená}), (\text{červená, modrá}), (\text{zelená, modrá}), \ldots\}$

PŘÍKLAD – OBARVENÍ MAPY pokrač.

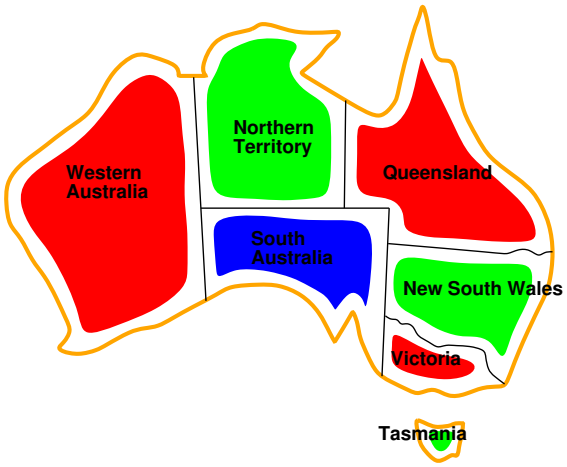

Řešení – konzistentní přiřazení všem proměnným:

$\{WA =$ červená, $NT =$ zelená, $Q =$ červená, $NSW =$ zelená, $V =$ červená, $SA =$ modrá, $T =$ zelená$\}$

GRAF OMEZENÍ

Pro **binární** omezení: **uzly** = proměnné, **hrany** = reprezentují jednotlivá omezení

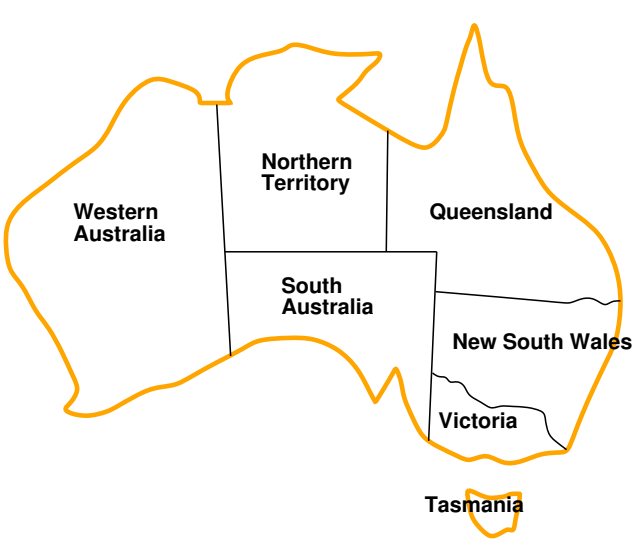

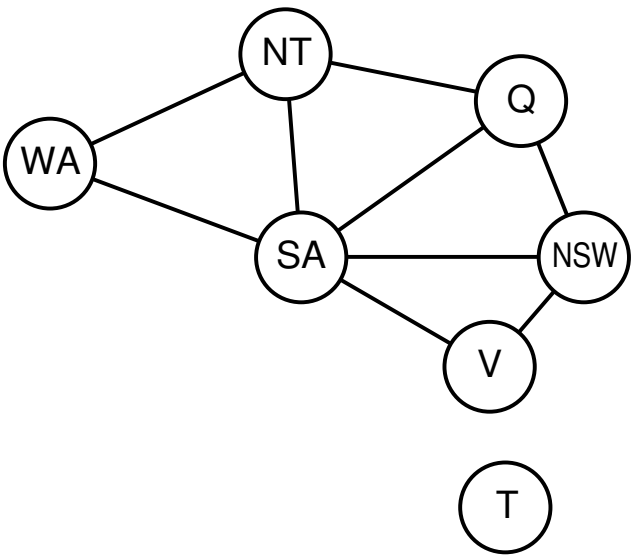

Algoritmy pro řešení CSP využívají této grafové reprezentace omezení

VARIANTY CSP PODLE HODNOT PROMĚNNÝCH

➜ **diskrétní hodnoty proměnných** – každá proměnná má jednu konkrétní hodnotu
- **konečné domény**
  - ➪ např. Booleovské (včetně NP-úplných problémů splnitelnosti)
  - ➪ výčtové
- **nekonečné domény** – čísla, řetězce, ...
  - ➪ např. rozvrh prací – proměnné = počáteční/koncový den každého úkolu
  - ➪ vyžaduje **jazyk omezení**, např. $StartJob_1 + 5 \leq StartJob_3$
  - ➪ číselné *lineární* problémy jsou řešitelné, *nelineární* obecné řešení nemají

➜ **spojité hodnoty proměnných**
- často u reálných problémů
- např. počáteční/koncový čas měření na Hubbleově teleskopu (závisí na astronomických, precedenčních a technických omezeních)
- *lineární omezení* řešené pomocí **Lineárního programování** (omezení = lineární nerovnice tvořící konvexní oblast) $\rightarrow$ jsou řešitelné v polynomiálním čase

VARIANTY OMEZENÍ

➜ **unární** omezení zahrnuje jedinou proměnnou
např. $SA \neq$ zelená

➜ **binární** omezení zahrnují dvě proměnné
např. $SA \neq WA$

➜ omezení **vyššího řádu** zahrnují 3 a více proměnných
např. kryptoaritmetické omezení na sloupce u algebrogramu

➜ **preferenční** omezení (soft constraints), např. 'červená je lepší než zelená'
možno reprezentovat pomocí **ceny přiřazení** u konkrétní hodnoty a konkrétní proměnné $\rightarrow$ hledá se **optimalizované řešení** vzhledem k ceně

CLP – Constraint Logic Programming

```
% SICStus Prolog
:– use_module(library(clpfd)).    % clpq , clpr

?– X in 1..5, Y in 2..8, X+Y #= T.
     X in 1..5,
     Y in 2..8,
     T in 3..13
     Yes

?– X in 1..5, Y in 2..8, X+Y #= T, labeling([],[X,Y,T]).
     T = 3,
     X = 1,
     Y = 2
     Yes
```

aritmetická omezení ...
- ➜ *rel. operátory* **#=, #\=, #<, #=<, #>, #>=**
- ➜ **sum(Variables,RelOp,Suma)**

výroková omezení ...
\# negace, #/\ konjunkce, #\/ disjunkce, #<=> ekvivalence

domain(+Variables, +Min, +Max)
?X in +Min..+Max
?X in +Range ...
A in (1..3) \/ (8..15) \/ (5..9) \/ 100.
fd_dom(?Var,?Range) *zjištění domény proměnné*
fd_set(?Var,?FDSet), ?X in_set +FDSet *příslušnost k dané konečné doméně*

CLP – Constraint Logic Programming pokrač.

```
?– X #< 4, domain([X,Y],0,5).
     X in 0..3, Y in 0..5 ?
     Yes

?– X #< 4, indomain(X).
   Instantiation error

?– X #> 3, X #< 6, indomain(X).
     X = 4 ? ;
     X = 5 ? ;
     No

?– X in 4..sup, X #\= 17, fd_set(X,F).
     F = [[4|16],[18|sup]],
     X in (4..16) \/ (18..sup) ?
     Yes
```

PŘÍKLAD – ALGEBROGRAM

```
    S E N D
+   M O R E
-----------
  M O N E Y
```

Proměnné $\{S, E, N, D, M, O, R, Y\}$

Domény $D_i = \{0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9\}$

Omezení
- $S > 0, M > 0$
- $S \neq E \neq N \neq D \neq M \neq O \neq R \neq Y$
- $D + E = R + 10 * X_1$,
  $N + R + X_1 = E + 10 * X_2, \ldots$

```
moremoney([S,E,N,D,M,O,R,Y], Type) :- domain([S,E,N,D,M,O,R,Y],0,9),
                                      S #> 0, M #> 0,
                                      all_different ([S,E,N,D,M,O,R,Y]),
                                      sum(S,E,N,D,M,O,R,Y),
                                      labeling(Type, [S,E,N,D,M,O,R,Y]).

sum(S,E,N,D,M,O,R,Y):-                1000*S + 100*E + 10*N + D
                      +               1000*M + 100*O + 10*R + E
                      #= 10000*M + 1000*O + 100*N + 10*E + Y.

?-moremoney([S,E,N,D,M,O,R,Y],[]). % Type=[] ... Type = [ leftmost , step , up, all ]
D = 7, E = 5, M = 1, N = 6, O = 0, R = 8, S = 9, Y = 2 ?
Yes
```


INKREMENTÁLNÍ FORMULACE CSP

CSP je možné převést na standardní prohledávání takto:

- **stav** – přiřazení hodnot proměnným
- **počáteční stav** – prázdné přiřazení $\{\}$
- **přechodová funkce** – přiřazení hodnoty libovolné dosud nenastavené proměnné tak, aby výsledné přiřazení bylo konzistentní
- **cílová podmínka** – aktuální přiřazení je úplné
- **cena cesty** – konstantní (např. 1) pro každý krok

1. platí beze změny pro **všechny** CSP!
2. prohledávácí strom dosahuje hloubky n (počet proměnných) a řešení se nachází v této hloubce ($d = n$) $\Rightarrow$ je vhodné použít **prohledávání do hloubky**

PROHLEDÁVÁNÍ S NAVRACENÍM

- ➜ přiřazení proměnným jsou **komutativní**
  tj. $[1.\ WA = \text{červená}, \quad 2.\ NT = \text{zelená}]$ je totéž jako $[1.\ NT = \text{zelená}, \quad 2.\ WA = \text{červená}]$
- ➜ stačí uvažovat pouze **přiřazení jediné proměnné** v každém kroku $\Rightarrow$ počet listů d^n
- ➜ prohledávání do hloubky pro CSP – tzv. **prohledávání s navracením** (*backtracking search*)
- ➜ prohledávání s navracením je základní neinformovaná strategie pro řešení problémů s omezujícími podmínkami
- ➜ schopný vyřešit např. problém n-dam pro $n \approx 25$

PŘÍKLAD – PROBLÉM N DAM

```
queens(N,L,Type):− length(L,N),
                   domain(L,1,N),
                   constr_all(L),
                   labeling(Type,L).

constr_all ([]).
constr_all([X|Xs]):− constr_between(X,Xs,1), constr_all(Xs).

constr_between(_,[],_).
constr_between(X,[Y|Ys],N):−
    no_threat(X,Y,N),
    N1 is N+1,
    constr_between(X,Ys,N1).

no_threat(X,Y,J):− X #\= Y, X+J #\= Y, X−J #\= Y.

?− queens(4, L, [ff ]).
    L  = [2,4,1,3] ?  ;
    L  = [3,1,4,2] ?  ;
    No
```

1. definice proměnných a domén

2. definice omezení

3. hledání řešení

Ovlivnění efektivity prohledávání s navracením

Obecné metody ovlivnění efektivity:

- Která proměnná dostane hodnotu v tomto kroku?
- V jakém pořadí zkoušet přiřazení hodnot konkrétní proměnné?
- Můžeme předčasně detekovat nutný neúspěch v dalších krocích?

používané strategie:

- **nejomezenější proměnná** → vybrat proměnnou s nejméně možnými hodnotami
- **nejvíce omezující proměnná** → vybrat proměnnou s nejvíce omezeními na zbývající proměnné
- **nejméně omezující hodnota** → pro danou proměnnou – hodnota, která zruší nejmíň hodnot zbývajících proměnných
- **dopředná kontrola** → udržovat seznam možných hodnot pro zbývající proměnné
- **propagace omezení** → navíc kontrolovat možné nekonzistence mezi zbývajícími proměnnými

Ovlivnění efektivity v CLP

V Prologu (CLP) možnosti ovlivnění efektivity – **labeling(Typ, ...)**:

```
?- constraints(Vars,Cost),
   labeling([ff,bisect,down,minimize(Cost)],Vars).
```

- **výběr proměnné** – **leftmost**, **min**, **max**, **ff**, ...
- **dělení domény** – **step**, **enum**, **bisect**, **value(Enum)**
- **prohledávání domény** – **up**, **down**
- **která řešení** – **all**, **minimize(X)**, **maximize(X)**, ...